

Sammendrag av doktorgradsavhandlinger

Trine Brinkmann

When to whisper? Moving refugee psychotraumatology beyond the clinic in welfare state Denmark

Avhandling for ph.d.-grad ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet. Disputas 13. juni 2016.

Afhandlingen udspringer af en overordnet interesse i at studere, hvordan psykotraumatologi, som et forholdsvist nyt fænomen indenfor global mental sundhed, udfolder sig i en dansk velfærdsstatslig kontekst i relation til et andet frembrydende socialpolitisk fokus, efterkommere af flygtninge. Afhandlingens kapitler hviler på en underliggende antagelse om, at fremkomsten af disse fænomener giver anledning til nye konstellationer af ekspertise, nye vidensområder, nye professionelle roller og positioner samt nye subjekter i den danske velfærdsstat, her i en folkeskolekontekst. Det empiriske afsæt er et etnografisk studie af en række psykosociale aktiviteter med kategorien "børn i udsatte flygtningefamilier", der fandt sted i to danske folkeskoler i 2010–2011. Intentionen med de psykosociale aktiviteter var at skabe øget opmærksomhed omkring de barske oplevelser, flygtninge har med sig samt hvordan disse oplevelser potentielt præger deres liv i dag samt at udvikle meningsfulde metoder til at adressere disse problemer og ultimativt støtte og styrke sociale relationer i skoler og hjem.

Overordnet analyserer afhandlingen de psykosociale aktiviteter som *bevægelser* af mental sundhedspleje, i et grænseland mellem klinik og hjem. Igennem kapitlerne undersøges tre forskellige slags møder i dette grænseland, henholdsvis vidensformidlende seminarer, psykosociale børnegrupper i folkeskolen samt videnspraksisser i de hjemlige omgivelser hos en familie hvor en far bliver diagnosticeret med PTSD og for hvem psykotraumatologi således bliver en del af deres levede liv. En central og implicit pointe er, at mental sygdom, og pleje heraf, er gennemgribende for rutiner og sociale relationer i hverdagslivet. Det betyder, at familiemedlemmer såvel som professionelle kontinuerligt befinder sig i ambivalente situationer, hvor de balancerer samtaler, og ikke-samtaler, om sygdom og sårbarhed.

Afhandlingens titel, "When to whisper?", skal forstås som en samlende metafor, som omfatter familiemedlemmer og professionelles tvivl, usikkerhed og forvirring samt deres mere målrettede og pragmatiske tiltag i forhold til at håndtere særlige situationer. Der argumenteres for, at disse forskellige slags hvisken tager del af en velfærdsstatslig videns-æstetik, som er udstrakt imellem politisk italesatte og individuelt oplevede behov for at intervenere i børns familieliv på den ene side – og tøven, bekymringer og tvivl omkring interventioner på den anden. Hermed kaster afhandlingen lys over hvordan velfærdsstatens tilstedevær i intime sfærer kontinuerligt udfordres og forhandles i de konkrete sociale relationer hvorigennem interventioner udfolder sig.

Kontakt: Trine Brinkmann, Centre for Advanced Migration Studies, University of Copenhagen. E-mail: tbrinkmann@hum.ku.dk

Daniel Hedlund

Drawing the limits: Unaccompanied minors in Swedish asylum policy and procedure

Avhandling för graden filosofie doktor i barn- och ungdomsvetenskap ved Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen (BUV), Stockholms universitet. Disputas 15. april 2016.

Temat för denna sammanläggningsavhandling var barnpolitiskt och innehöll primärt komponenter av asylpolitik (lagstiftarnivå) och asylprövning (implementeringsnivå). Mer specifikt undersökte avhandlingens tre delstudier hur riksdagspolitiker förstår 1) migrationsreformsarbete och juridikens roll i detta, 2) hur riksdagspolitiker uppfattat "konceptet" ensamkommande barn när de förhandlat utlänningslagstiftning, samt 3) hur det svenska Migrationsverkets handläggare konstruerar trovärdighet i ensamkommande barns asylärenden.

Data för de första två delstudierna bestod av semi-strukturerade intervjuer med 15 lagstiftare som satt med i det utskott i den svenska riksdagen som behandlade 2005 års utlänningslag. Den tredje och sista delstudien baserades på ett kalenderårs data av avgöranden från Migrationsverket där 916 beslut blev analyserade. Avhandlingen var huvudsakligen inspirerad av tolkande fenomenologiska och konstruktionistiska perspektiv.

Fynden från delstudie 1 indikerade att lagstiftningsarbetets villkor kan göra det svårt för riksdagspolitiker att formulera mål och prioriteringar. Politikerna beskrev arbetet med utlänningslagen som stressfyllt, hektiskt och svårt att överblicka. Det verkade också som att rättighetsaspekter, såsom barns rättigheter, kan lyftas politiskt i den mån som "tyngre" politikerområden som finanspolitiken gav möjlighet för detta.

Det centrala fyndet i delstudie 2 visade att kronologisk ålder verkar avgörande för hur riksdagspolitiker förstår ensamkommande barns behov och livsvillkor. Trots kunskap om svårigheten och osäkerheten med medicinska åldersbedömningar verkar det huvudsakliga intresset kretsa kring att fastställa kronologisk ålder. Vidare visade fynden att riksdagspolitikerna balanserade mellan diskurser där barn skulle skyddas men också uppfostas och disciplineras. Det verkade därför som att ensamkommande barn inte förstods som genuina rättighetsbärare med egna asylanspråk, utan snarare betraktades genom en lins av moraliserande välfärdsideologi.

Delstudie 3 indikerade att Migrationsverkets handläggare konsekvent och metodiskt kritiserar ensamkommande barns berättelser. Handläggarna verkar använda en begränsad repertoar av tekniker för att genomföra detta. Tillvägagångssättet förefaller vara liknande både i beslut där utgången är beviljande och i beslut där utgången är avslag. På så sätt verkar till och med humanitära aspekter i berättelsen förminskas. Totalt sett förefaller det därför som att den individuella prövningen i praktiken blir ytterst beskuren för ensamkommande barn.

De praktiska implikationerna av avhandlingens fynd är att de kan bidra till diskussioner om förbättring av utveckling av policy och rutiner när barn söker asyl ensamma.

Introduktionskapitlet till avhandlingen är tillgänglig online: <https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:906409/FULLTEXT01.pdf>

Kontakt: Daniel Hedlund, Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen (BUV), Stockholms universitet.
E-mail: daniel.hedlund@buv.su.se

Nils Holmberg

Effects of online advertising on children's visual attention and task performance during free and goal-directed internet use

Avhandling för graden filosofie doktor i medie- och kommunikationsvetenskap ved Institutionen för kommunikation och medier, Lund, Sverige. Disputas 9. desember 2016.

Denna avhandling består av fyra delstudier som undersöker hur internetreklam påverkar barns visuella uppmärksamhet. Syftet med studierna var att ta reda på om barn distraherades av internetreklam när de interagerade med webbsidor med hjälp av en vanlig webbläsare. Varje delstudie undersökte hur en specifik uppsättning variabler och faktorer gemensamt bidrog till att predicera hur barnen betraktade internetreklam som presenterades på ett antal webbsidor. De faktorer som varierades i samband med barnens internetanvändning var: 1) vilken webbaserad uppgift barnet skulle försöka lösa på nätet (fri webbsurfning, kommersiellt online-spel, textläsning på nätet, eller informationssökning), 2) webbannonsernas perceptuella och innehållsliga egenskaper (perceptuell prominens och innehållslig relevans), och 3) barnens demografiska egenskaper och individuella förmåga att kontrollera sitt blickbeteende. Studierna genomfördes på så sätt att barnen fick surfa på nätet samtidigt som deras ögonrörelser registrerades med hjälp av en särskild kamera som var monterad på undersidan av datorskärmen. Innan barnen fick surfa på nätet genomfördes ett så kallat anti-saccadtest för att fastställa deras individuella nivå av blickkontroll. Tidigare neuropsykologisk forskning har visat att anti-saccadtestet ger en god uppskattning av individuell förmåga till responsinhibering och exekutiv kontroll. Sammanlagt deltog 137 barn i åldrarna 9–12 år i någon av de fyra delstudierna, och alla delstudier genomfördes i barnens naturliga skolmiljö för att erhålla så god ekologisk validitet som möjligt.

Resultatet av studierna visar att barnens individuella förmåga till blickkontroll ökade med ålder. Detta resultat återspeglar att barn i åldern 8–10 år genomgår en omfattande kognitiv utveckling till följd av snabb tillväxt i hjärnans prefrontala cortex. Detta medförde att barn i 9-årsåldern generellt hade låg förmåga till viljestyrt blickbeteende och att de uppvisade stora individuella skillnader. Vid fri webbsurfning visade det sig att hög perceptuell prominens hos internetreklamen (t.ex. animering) ökade barnens visuella uppmärksamhet (Studie 1). När barnen spelade online-spel visade det sig att annonser som plötsligt dök upp på webbsidan (perceptuell prominens) hade ett positivt samband med hur mycket barnen tittade på annonserna, men relevant reklaminnhåll hade en ännu starkare effekt i samma riktning (Studie 2). Dock påverkade inget av annonsvillkoren barnens spelprestationer. Äldre barn (12 år) klarade speluppgiften bättre än yngre barn (9 år). En viktig metodutveckling i denna studie var införandet av uppgiftsstyrd interaktion med webbsidor. Denna forskningsdesign innebar att visuell uppmärksamhet riktad mot webbannonserna på ett tydligare sätt kunde kopplas till distraktion från uppgiften. Sammantaget visade de två första studierna att internetreklamen hade tydliga effekter på barns visuella uppmärksamhet och annonsdistraktion. De efterföljande studierna stävade efter att undersöka eventuella effekter av online-reklam på barns förmåga att lösa uppgifter på nätet, dvs. effekter på prestationer.

En webbaserad uppgift där barn behöver uppnå goda prestationer är läsförståelse. När uppgiften var att läsa texter på nätet och sedan svara på förståelsefrågor så upptäcktes att animerade annonser som presenterades till höger om texten hade en generell negativ effekt på 9-åringars läsförståelse i ett efterföljande förståelsetest (Studie 3). Den negativa effekten av annonsanimering på läsförståelse var dessutom förstärkt hos barn med lägre förmåga till responsinhibering, vilket innebär att denna

grupp tycks särskilt sensitiv för internetreklam. Animerade annonser medförde också en ökad distraktion i form av fler ögonrörelser riktade mot dessa annonser (fixeringar och saccader) jämfört med statiska versioner av samma annonser. I den sista studien jämfördes hur animerade annonser påverkade barns distraktion i samband med två olika webbaserade uppgiftstyper: läsning och informationssökning (Studie 4). Denna studie undersökte först hur uppgiftstyperna påverkade barnens kognitiva belastning, vilken uppmättes genom att analysera pupilldilatation. Resultaten visade att uppgifter baserade på informationssökning medförde en högre kognitiv belastning än läsning. Animerade annonser som presenterades samtidigt med uppgifterna medförde att barnens arbetsbelastning ökade ytterligare jämfört med statiska annonser. Barnens annonsdistraktion (visuell uppmärksamhet på icke-relevanta annonser) var högre i samband med uppgifter med lägre arbetsbelastning (läsning), vilket tolkas som att barn kan vara mer sårbara för annonsdistraktion vid automatiserade och/eller låg-intensiva uppgifter som läsning.

De undersökningar som genomförts inom detta avhandlingsarbete visar sammantaget att barn i åldern 9–12 år på flera sätt är känsliga för innehållsliga och visuella egenskaper hos webbannonser. Genom att dessa undersökningar har utförts med hjälp av fysiologiska mätmetoder med hög precision (validitet) samt experimentella forskningsdesigner (reliabilitet) så bör resultaten kunna generaliseras till en större population av barn och till ett större urval av deras webbaktiviteter. Den främsta förhoppningen med denna avhandling är att resultaten ska kunna bidra till att ge beslutsfattare och näringsliv ett bättre underlag i arbetet med att göra den kommersiella webben mer användarvänlig för dess yngsta användargrupp. Ur ett mer forskningsnära perspektiv bidrar denna avhandling till den så kallade effektforskningen inom medie- och kommunikationsvetenskap. Genom att undersöka oavsiktliga korttidseffekter av webbannonser på barns visuella uppmärksamhet och uppgiftsstyrda webbinteraktion, visar denna avhandling på en kombination av teoretiska utgångspunkter och metoder som skulle kunna tillämpas på andra områden inom medie- och kommunikationsvetenskapen.

Kontakt: Nils Holmberg, Institutionen för strategisk kommunikation, Lunds universitet, Sverige. E-mail: nils.holmberg@isk.lu.se

Kris Kalkman

Barnehagen som en integrerings-arena og et inkluderende miljø: Nyankomme jenters sosiokulturelle overganger og forhandlinger av identitet, hjem og tilhørighet

(Day care as an integrational and inclusive environment: Newcomer migrant girls' sociocultural transitions and negotiations of identity, home and belonging)

Avhandling for graden philosophiae doctor ved Institutt for sosialt arbeid, Norges teknisknaturvitenskapelige universitet, NTNU, Trondheim, Norge. Disputas 16. mars 2017.

Forskning tilknyttet diaspora og migrasjon øker. Likevel er det grunn til å være kritisk siden mye av denne forskningen ikke belyser nyankomne barn med migrasjonsbakgrunn og deres forhandlinger om identitet, sosial tilknytning og tilhørighet i sine nye sosiale omgivelser (Ni Laoire m.fl. 2010). På et overordnet nivå posisjonerer avhandlingen seg innenfor tradisjonen sosialt arbeid ved å utforske barnehagen som en integreringsarena og et inkluderende miljø for nyankomne innvandrerejenter. Avhandlingens forskningstilnærming er forankret i sosial konstruksjonisme, og i tråd med de under-

liggende prinsippene innen barndomssosiologi. Den teoretiske bakgrunnen for avhandlingen bygger på sosial og strukturell teori, som er representert i og gjennom barndomssosiologi, og stiller spørsmålet: *Hva tilrettelegger for nyankomne jenters integrering og inkludering i barnehagens hverdagslige sosiale virkelighet?* Over en ni-måneders periode (september 2013 til juni 2014) har det blitt fokusert på den sosiale virkeligheten til to nyankomne migrant jenter (4 år) i en norsk barnehage. Deltakende observasjon og deltakende metoder har blitt kombinert med åpen videoobservasjon for å dokumentere og undersøke de to jentenes hverdagslige sosiokulturelle overganger i samspill med andre barn i løpet av deres første år i barnehagen. Spesiell vekt har blitt lagt på deres overgangssituasjon fra en introduksjonsgruppe for barn med flyktning bakgrunn til en ordinær barnehagegruppe. Med fokus på å finne ut hvordan jentenes personlige problemer som oppstår i overgangssituasjoner i barnehagen er sammenflettet med mer overordnede og strukturelle spørsmål (Alanen, Brooker og Mayall 2015), fremhever avhandlingen kompleksiteten i de hverdagslige sosiale kamper innenfor et dynamisk miljø.

Gjennom detaljert kvalitativ analyse av et begrenset utvalg av empirisk data, blir aspekter ved de to jentenes hverdager illustrert og diskutert. Avhandlingen viser de to jenter som aktive deltakere i sine flerdimensjonale og komplekse overganger preget av kontinuerlige forhandlinger om identitet, sosial tilknytning og tilhørighet. Avhandlingens fire artikler belyser hver for seg skjæringspunktene mellom hva som la til rette for jentenes integrering og inkludering i barnehagens sosiale virkelighet. Dette gjøres ved å understreke hvordan like muligheter for integrering og inkludering avhenger ikke kun av barns evne til å forhandle identitet, sosial tilknytning og tilhørighet, men også av å få muligheter av både ansatte og jevnaldrende til å gjøre sådan. Det overordnede målet med avhandlingen er å bruke funnene som et virkemiddel for å styrke omsorgsmiljøet for nyankomne barn samt bygge respekt for mangfold.

Avhandlingens bidrag er et sett med betraktninger som ser nyankomne barn som aktive sosiale agenter innenfor sine overgangsprosesser i barnehagen, hvor barnehagen forstås å være en sosial sfære som består av flere felt preget av sosial kamp. Denne avhandlingen anses som et viktig bidrag for å skape bevissthet og debatt rundt tidlig barndomsmigrasjon og nyankomne barns situerte oppvekst i barnehagen – og antakelig i utdanningssystemet som sådan.

Bettina Perregaard

Vær i verden. Intentionelle og interaksjonelle mønstre i barnets hverdagsliv

Avhandling for ph.d.-graden ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet. Disputas 21. april 2016.

I denne afhandling undersøges det endnu gådefulde spørgsmål om børns socialisation. På tværs af relevante discipliner – fra neurofænomologi og bevidsthedsforskning til udviklingspsykologi, antropologi, videnssociologi og sprogfilosofi – diskuteres de antagelser om intersubjektivitet, subjektivitet, intentionalitet, interaktion, handling og sprog, som forskningen hviler på. Afhandlingen reviderer og nyorienterer det teoretiske og metodologiske grundlag for at beskæftige sig med børns socialisation.

I afhandlingen argumenteres der for, at det ikke er den fælles adgang til et fælles sprog, der udgør grundlaget for sproglig kommunikation, men individuelle erfaringer med at bidrage til at forme interaksjonelle mønstre. Enheden af krop, bevidsthed og sprog i barnets sociale og kognitive udvikling kan ikke undersøges, før det anerkendes, at det er ekspressive og rytmiske bevægelser, der både former

interaktionelle mønstre og lægger grunden for barnets sprogdannelse. En samlet undersøgelse af krop, bevidsthed og sprog kan forklare, hvordan og hvorfor imitation, variation og improvisation indgår i barnets leg med det, der er nyt eller genkendeligt fra situation til situation. Det demonstreres, hvorfor det er intentionalt (barnets rettetthed imod fænomener i verden), der er socialisationens egentlige genstand. De varige dispositioner i det enkelte barns *intentionelle* mønstre afspejler de socialisationsprocesser, der er gået forud for og er parallelle med dets egne bidrag til *interaktionelle* mønstre. Det, barnet retter sin opmærksomhed imod, er, hvad der udpeges for det som værd at beskæftige sig med, følelsesmæssigt engagere sig i, nødvendigt at forholde sig til osv. Det dialektiske forhold mellem det intentionelle og det interaktionelle bør føre til en omlægning af den dataforståelse, der hidtil har drevet forskning i sproglig socialisation. Ved at lægge Husserls (frem for Bourdieus) habitusbegreb til grund for forskning i sproglig socialisation bringes det intentionelle livs historicitet frem som det, der må gøres metodologisk og analytisk tilgængeligt. Det betyder ikke, at Bourdieus omfattende sociologiske og antropologiske arbejde afvises, men at forudsætningsforholdet bliver et andet. Det (nye) forudsætningsforhold bidrager til at nuancere opfattelsen af barnets sprogdannelse. Ligesom Merleau-Ponty skelner imellem et kropsskema og et kropsbillede, sandsynliggør afhandlingen, at børn, idet de sprogligt udvikler sig, former hhv. et sprogskema og et sprog-billede. En sådan skelnen medvirker til at forklare, hvordan det både er muligt at agere vanemæssigt i en form for automatiseret sproglig perception og produktion og at gøre sit eget og andres sprog til genstand for overvejelse, sådan som disse overvejelser i sig selv medvirker til at reificere sprog, så sproglige enheder eller elementer kan fremkomme og gøres manipulerbare.